

חוקי הכלכלה והפוליטיקה החדשים

דן בן-דוד

זו היתה מדינה ששלושה מתוך ארבעת נשיאיה הראשונים היו חוקרים מובילים בתחומם. היום זו מדינה שבכנסת שלה לא ניתן למצוא אפילו עשרה חברים שיתמכו במועמדותו לנשיאות של מדען בעל שם בינלאומי, חתן פרס נובל. אכן, הבטיחו לנו "פוליטיקה חדשה" – וגם קיימו.

גם "כלכלה חדשה" הבטיחו לנו. אך מה שקיבלנו אינו סדר יום כלכלי חדש, אלא חוקי כלכלה חדשים, המנוגדים לכל הידע המחקרי שנצבר בתחום. אינטואיציה בריאה ככל שתהיה, עם כל הכוונות הטובות, אינה יכולה להוות תחליף לחוקי יסוד בכלכלה. יש אמנם מי שמפריזים במידת התקפות שהם מייחסים לחוקי הכלכלה ומשתמשים בהם כאילו היו חוקי פיסיקה בניסיון לנבא תוצאות מדויקות, אבל אסור להתפתות גם לקיצוניות השנייה ולהניח שאינטואיציה ודעות רווחות יכולות להחליף חוקים כלכליים בסיסיים ועובדות.

בדיון המתלהם סביב ההחלטה לבטל את המע"מ על קניית דירה ראשונה לזוגות צעירים במטרה להוריד את מחירה, נמחקו לגמרי הגבולות בין הנחה לבין ידיעה ודאית. הכלכלה אכן אינה מדע מדויק, וגורמים חברתיים רבים יכולים להחלט לגרום למחירי הדירות לעלות במקום לרדת כתוצאה מהמדיניות החדשה, או שהם אכן ירדו במידת מה – אך לא זו הנקודה. מה שאנחנו כן יודעים בוודאות הוא שזאת איננה המדיניות האפקטיבית ביותר להורדת מחירי הדירות. בטווח הקצר, מלאי הדירות קבוע יחסית: מה שנקרא בשפת הכלכלנים היצע קשיח. במצב כזה, לא רק שהורדת מסים מגדילה את הביקוש לדירות, אלא שההטבה, שמיתרגמת מבחינת אובדן ההכנסות למדינה ממסים למיליארדי שקלים – תגיע כמעט כולה לכיסיהם של הקבלנים במקום לאלה של הרוכשים הצעירים. אלה הם חוקי ההיצע והביקוש הבסיסיים ביותר הנלמדים בקורסי היסוד לכלכלה. לא יכול להיות שזו כוונת המשוררים.

פתרון רציני למחירי הדירות חייב להיות פתרון לטווח הארוך. הוא צריך לשלב חינוך מעולה ביישובי הפריפריה עם חיבורם של יישובים אלה לערים הגדולות באמצעות תשתית שתאפשר תחבורה מהירה, זולה וזמינה. הרי זו מדינה קטנה שכמעט כל אוכלוסייתה אמורה להימצא בטווח נסיעה של לא יותר מחצי שעה מאחת הערים הגדולות.

מחירי הקרקע הזולים יחסית באזורים אלה יאפשרו למשפחות צעירות להגדיל את שטח דירותיהם תמורת מחירים נמוכים בהרבה מאלה שהם משלמים כיום בערים, מבלי לוותר על חינוך טוב לילדיהם או על מקום עבודתם. ובדרך לפתרון בעיות הדירות של המשפחות הצעירות, תשודרג גם ההשכלה שמקבלים הילדים המתגוררים היום בפריפריה – שתהפוך ליישובי פרורים – ונקרב את הוריהם למקומות התעסוקה. כלומר, בדרך לפתרון עומק של בעית הדירות נתחיל לספק פתרונות לבעיות העומק של מדינת ישראל – שיעורי העוני והאי-השוויון הגבוהים והפריון הנמוך.

זו אכן תהיה מדיניות כלכלית חדשה, אך היא תהיה מעוגנת בחוקי הכלכלה הבסיסיים ביותר.